

Kohtuasi C-829/21

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

24. detsember 2021

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Hessischer Verwaltungsgerichtshof (Hesseni liidumaa kõrgeim halduskohus, Saksamaa)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

17. detsember 2021

Apellandid:

TE

RU, kelle seaduslik esindaja on TE

Vastustaja apellatsioonimenetluses:

Stadt Frankfurt am Main

Põhikohtuasja ese

Elamisõigus – Pikaajalise elaniku staatusega kolmanda riigi kodanik – Direktiiv 2003/109/EÜ – Elamisloa pikendamine muus liikmesriigis kui liikmesriik, kus anti pikaajalise elaniku staatus – Tingimused – Liikmesriigi asutuse hindamispädevus – Ulatus – Vastastikune tunnustamine

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Liidu õiguse tõlgendamine, ELTL artikkel 267

Eelotsuse küsimused

1. Kas välismaalaste elamist, töötamist ja integratsiooni Saksamaa Liitvabariigi territooriumil käsitleva seaduse (Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit

und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet (Aufenthaltsgesetz), edaspidi „AufenthG“) § 38a lõige 1, mida tuleb riigisisese õiguse järgi tõlgendada nii, et teise liikmesriiki suundunud pikaajalisel elanikul peab ka tema elamisloa pikendamise ajal olema pikaajalise elaniku staatus esimeses liikmesriigis, on kooskõlas direktiivi 2003/109/EÜ artikliga 14 ja sellele artiklile järgnevate artiklitega, mis sätestavad vaid seda, et pikaajalisel elanikul on õigus elada muu liikmesriigi kui selle liikmesriigi territooriumil, kus talle anti pikaajalise elaniku staatus, kauem kui kolm kuud, tingimusel et direktiivi III peatükis sätestatud muud tingimused on täidetud?

2. Kas direktiivi 2003/109/EÜ artikkel 14 ja sellele artiklile järgnevad artiklid lubavad migratsiooniametil, kes vaatab läbi AufenthG § 38a lõike 1 kohaselt esitatud pikendamistaotlust, teha olukorras, kus muud tingimused elamisloa tähtajaliseks pikendamiseks on täidetud ning eelkõige on välismaalasel kindel ja korrapärane sissetulek, välismaalase kahjuks järeldust, et pärast teise liikmesriiki suundumist on välismaalane asjaomase staatuse esimeses liikmesriigis direktiivi 2003/109/EÜ artikli 9 lõike 4 teise lõigu kohaselt kaotanud? Kas pikendamistaotluse kohta otsuse tegemise seisukohast on määravaks kuupäevaks migratsiooniameti ja/või kohtu viimase otsuse kuupäev?

3. Kui esimesele ja teisele küsimusele vastatakse eitavalt:

Kas pikaajaline elanik peab tõendama, et ta ei ole talle esimeses liikmesriigis antud pikaajalise elaniku staatust kaotanud?

Kui vastus on eitav: kas liikmesriigi kohtul või liikmesriigi asutusel on õigus kontrollida, kas pikaajalisele elanikule antud tähtajatu elamisluba on kehtivuse kaotanud, või oleks see vastuolus asutuste otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõttega, mis on sätestatud liidu õiguses?

4. Kas Itaalias pikaajalise elaniku tähtajatu elamisloa saanud kolmanda riigi kodaniku vastu, kes on suundunud Saksamaale ning kellel on kindel ja korrapärane sissetulek, võib tugineda sellele, et ta ei ole tõendanud sobiva elamispinna olemasolu, kuigi Saksamaa ei ole direktiivi 2003/109/EÜ artikli 15 lõike 4 teise lõiguga antud volitust kasutanud ja majutamine sotsiaalkorterisse oli vajalik vaid seetõttu, et seni, kuni kolmanda riigi kodanikul puudub AufenthG § 38a kohane elamisluba, ei maksta talle lapsetoetust?

Viidatud liidu õigusnormid

Nõukogu 25. novembri 2003. aasta direktiiv 2003/109/EÜ pikaajalistest elanikest kolmandate riikide kodanike staatuse kohta (ELT 2004, L 16, lk 44; ELT eriväljaanne 19/06, lk 272), artikli 9 lõige 4 ja artikli 14 lõiked 1 ja 2

Viidatud riigisisese õigusnormid

Välismaalaste elamist, töötamist ja integratsiooni Saksamaa Liitvabariigi territooriumil käsitlev seadus (Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet (Aufenthaltsgesetz), edaspidi „AufenthG“), § 2 lõige 4, § 5 lõike 1 punkt 1, § 9a lõiked 1 ja 2, § 38a

Asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Apellant TE, kes on sündinud 1990. aastal Ghanas, lahkus 2013. aastal Itaaliast ja sisenes Saksamaa Liitvabariigi territooriumile. Tal on „permesso di soggiorno“, millel on lisamärkused „illimitata“ ja „soggiornante di lungo periodo-CE“. AufenthG § 38a alusel väljastati talle kuni 5. detsembrini 2014 kehtinud elamisluba. 5. augustil 2014 sündis TE-l tütar RU, kellel oli raskekujuline südamekahjustus ja kellele tehti mitu operatsiooni ja järeluuringut. Seepärast ei saanud TE kohe jätkata kutsetegevust ning perekond sai sotsiaaltoetusi. Migratsiooniamet jättis 30. jaanuari 2015. aasta otsustega pikendamistaotluse ja elamisloa väljastamise taotluse rahuldamata, andis apellantidele korralduse riigist lahkuda ja nägi korralduse täitmata jätmise korral ette apellantide väljasaatmise Itaaliasse (TE) või Ghanasse (RU). Migratsiooniamet põhjendas otsust sellega, et elatusvahendite puudumist puudutavas osas ei ole tegemist ebatüüpilise juhtumiga AufenthG § 5 lõike 1 punkti 1 tähenduses. Otsuste peale esitatud kohustamiskaebuse jättis Verwaltungsgericht Frankfurt am Main (Frankfurt am Maini halduskohus) 20. novembri 2015. aasta otsusega rahuldamata. Kaebemenetluses esitas TE erinevad dokumendid, mis tõendasid, et tõsiste südameprobleemide tõttu viibis RU 25. augustist 2015 kuni 17. septembrini 2015 haiglaravil ja teda opereeriti.
- 2 Apellantide taotluse alusel andis eelotsusetaotluse esitanud kohus 11. märtsi 2016. aasta määrusega menetlusloa Verwaltungsgericht Frankfurt am Maini (Frankfurt am Maini halduskohus) otsuse peale esitatud apellatsioonkaebusele, kuna otsuse õigsuse suhtes esinesid tõsised kahtlused. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on tuvastanud, et samavanuste tervete lastega võrreldes vajab RU tunduvalt rohkem hooldust. Leidub pidepunkte, mis räägivad selle kasuks, et üksikemast TE perekondlik olukord ja RU hooldusvajadusest tulenev koormus kujutavad endast asjaolu, mis võib nõuda erandi tegemist elamisloa andmiseks AufenthG § 5 lõike 1 punktis 1 sätestatud üldtingimusest – elatusvahendite olemasolust.
- 3 Menetlus oli 1. novembrist 2017 kuni 7. septembrini 2020 peatatud. 7. septembril 2020 jätkas vastustaja menetlust.

Põhikohtuasja poolte peamised väited

- 4 Vastustaja märgib, et TE-le ei saa nüüd enam anda AufenthG § 38a kohast teise liikmesriiki suundunud pikaajalise elaniku elamisluba, kuna TE on Itaaliast eemal viibinud kauem kui kuus aastat, mistõttu on ta seal pikaajalise elanikuna elamise

õiguse kaotanud. Seega on AufenthG § 38a lõike 1 esimesel lausel põhinev elamisloa andmine välistatud. AufenthG § 9a alusel ei saa elamisluba anda seetõttu, et apellandid elavad sotsiaalameti rahastatud korteris ja seega puudub neil sobiv elamispind.

- 5 Apellandid väidavad vastu, et Itaalia Vabariigi väljastatud pikaajalise elaniku EL elamisluba on endiselt kehtiv, kuna tegemist on tähtajatu elamisloaga. Apellandid elavad Frankfurt am Maini sotsiaalameti rahastatud korteris. TE ei saa sularahas makstavaid toetusi sotsiaalasutustelt ning tal on kahest töösuhtest korrapärane ja kindel sissetulek. Kui talle väljastataks elamisluba, siis saaks ta ka lapsetoetust, mis võimaldaks tal lisaks sotsiaalkorterile leida eluaset ka vabalt turult.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

- 6 Kaebust on võimalik rahuldada vaid juhul, kui TE-l on õigus taotleda pikaajalise elaniku elamisloa pikendamist olenemata sellest, kas madalama astme kohtu viimase kohtuistungil ajal oli tal pikaajalise elaniku staatus Itaalias veel olemas, või juhul, kui vastustaja Itaalias väljastatud pikaajalise elaniku elamisloa kehtivust alusetult kontrollis ja eitas (esimene ja teine küsimus) ning pidas otsuse tegemise seisukohast määravaks kuupäevaks madalama astme kohtu viimase otsuse tegemise kuupäeva. Kui Euroopa Kohus peaks vastama esimesele ja teisele küsimusele eitavalt, tuleb selgitada, kas apellandid peavad tõendama, et TE ei ole asjaomast staatus Itaalias kaotanud (kolmas küsimus), ja kas liikmesriigi kohtutel on õigus kontrollida esimeses liikmesriigis väljastatud tähtajatu elamisloa kehtivust. Viimaks tuleb selgitada, kas apellantide vastu saab tugineda asjaolule, et nad ei ole tõendanud sobiva elamispinna olemasolu, kuigi Saksamaa ei ole direktiivi 2003/109/EÜ (edaspidi „direktiiv 2003/109“) artikli 15 lõike 4 teise lõiguga antud pädevust kasutanud (neljas küsimus).
- 7 AufenthG § 38a lõike 1 esimene lause nõuab, et välismaalasel peab olema teises liikmesriigis pikaajalise elaniku staatus. Kohustamisnõude korral tuleb määrava faktilise ja õigusliku olukorra osas põhimõtteliselt lähtuda viimasest kohtuistungist madalama astme kohtus. Kui esitatakse teises liikmesriigis väljastatud pikaajalise elaniku EL elamisluba, nagu käesoleval juhul Itaalias väljastatud tähtajatu elamisluba, on teise liikmesriiki suundunud pikaajaline elanik täitnud põhimõtteliselt kõik vorminõuded, mis on elamisloa väljastamiseks sätestatud direktiivi 2003/109 artikli 19 lõikes 2 ja Saksamaal AufenthG §-s 38a. Migratsiooniametil ei ole seejuures õigust hinnata, kas elamisloa andmise tingimused on päritoluriigis, käesoleval juhul Itaalias, täidetud, kuna see oleks vastuolus ametiasutuste otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõttega, mis on sätestatud liidu õiguses. Seega on välismaalane põhimõtteliselt täitnud oma koostöökohustuse, kui ta teise liikmesriiki suundumisel ja seal elama asumisel vastavalt direktiivi 2003/109 artikli 15 lõikele 4 koosmõjus artikliga 8 tõendab, et teise liikmesriiki suundumise ajal oli tal pikaajalise elaniku elamisluba (direktiivi 2003/109 artikli 8 lõige 2).

- 8 Need tingimused on TE kaheldamatult täitnud.
- 9 Kuna TE on nüüdseks Itaaliast eemal viibinud kauem kui kuus aastat ja elanud sellel ajal Saksamaal, tekib küsimus, kas aja möödumise tõttu on faktiline ja õiguslik olukord tema kahjuks muutunud ja kas vastustajal – kellele ei ole teada Itaalias kehtivad õigusnormid, mis reguleerivad alalise elamisloa kehtetuks muutumist –, on pikendamistaotluse puhul õigus eeldada, et Itaalias väljastatud tähtajatu elamisluba on muutunud vastavalt direktiivi 2003/109 artikli 9 lõikele 4 kehtetuks, mistõttu õigus kaob, seega pidada otsuse tegemise seisukohast määravaks ajaks mitte teise liikmesriiki sisenemise kuupäeva, vaid asutuse või kohtu otsuse tegemise kuupäeva.
- 10 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et küsimust, mis puudutab pikaajalise elaniku staatuse kaotamist esimeses liikmesriigis, tuleb rangelt lahus hoida küsimusest, mis puudutab teise liikmesriiki suundunud pikaajalise elaniku õigust pikendamisele. Kui kahtlust ei ole selles, et kolmanda riigi kodanikul on teise liikmesriiki suundumise ja elamisloa taotlemise ajal kooskõlas direktiivi 2003/109 artikliga 14 ja sellele artiklile järgnevate artiklitega teises liikmesriigis pikaajalise elaniku staatus, siis on seoses küsimusega, kas tal on õigus oma elamisloa pikendamisele, oluline vaid direktiivi artiklis 14 ja sellele artiklile järgnevates artiklites sätestatud tingimuste täidetud, mitte aga tema staatuse jätkuv kehtivus esimeses liikmesriigis. Pikaajalise elaniku staatuse küsimuse puhul on otsuse tegemise seisukohast määrav teise liikmesriiki suundumise ja teises liikmesriigis esimest korda elamisloa taotlemise kuupäev, mitte – pikendustaotluse korral – asutuse või kohtu viimase otsuse tegemise kuupäev. Vastasel korral tähendaks see nimelt, et teise liikmesriiki suunduva pikaajalise elaniku elamisluba saaks tähtajaliselt pikendada vaid kuueaastase ajavahemiku vältel, mida direktiivist 2003/109 välja lugeda ei saa. Direktiivi 2003/109 artikli 19 lõige 2 sätestab hoopis, et kui artiklites 14, 15 ja 16 esitatud tingimused on täidetud ja kui artiklites 17 ja 18 sätestatud avalikku korda ja julgeolekut ning rahvatervist käsitlevatest sätetest ei tulene teisiti, annab teine liikmesriik pikaajalisele elanikule välja pikendatava elamisloa. Elamisluba on tähtaja möödudes vajaduse korral taotluse alusel pikendatav. Teine liikmesriik teatab oma otsusest esimesele liikmesriigile. Käesoleval juhul ei ole elamisloa pikendamine vastuolus direktiivi artiklites 17 ja 18 sätestatud tingimustega.
- 11 Direktiivi 2003/109 artikli 9 lõikes 1 sätestatud välistavad tingimused ei ole TE puhul täidetud. Kuna direktiivi 2003/109 artikli 9 lõige 6 näeb ette pikaajalise elaniku elamisloa pikendamise, tuleb lähtuda sellest, et esimeses liikmesriigis võidakse elamisluba ka korduvalt tähtajaliselt pikendada, kuni kolmanda riigi kodanik omandab riigis alalise elamise õigusega isiku staatuse. Direktiivist 2003/109 ei nähtu, et teise liikmesriiki suundumise korral tuleks seda teistmoodi hinnata või et tähtajaline pikendamine tuleb kõne alla ainult direktiivi 2003/109 artikli 9 lõike 4 teises lõigus sätestatud kuueaastase ajavahemiku jooksul. Selle vastu räägib ka direktiivi põhjendus 22. Seega on oluline see, kas pikaajalisele elanikule tähtajaliselt väljastatud elamisluba saab pikendada olenemata direktiivi 2003/109 artikli 9 lõike 4 teises lõigus sätestatud ajavahemikust.

- 12 Kui esimesele ja teisele küsimusele vastatakse eitavalt, on eelotsusetaotluse esitanud kohus kolmandat küsimust esitades seisukohal, et kolmanda riigi kodanikule, kellel on pikaajalise elaniku tähtajatu elamisluba, nähtaks ette liiga range koostöökohustus, kui temalt oodataks tõendamist, et talle tähtajatult väljastatud elamisluba ei ole muutunud kehtetuks. Selliseid koostöökohustusi ei tulene ka direktiivist 2003/109.
- 13 Liikmesriikidevahelise vastastikuse usalduse põhimõtet arvestades tekib käesolevas asjas lisaks küsimus, kas liikmesriigi asutustel ja kohtutel on õigus kontrollida esimeses liikmesriigis tähtajatult väljastatud elamisloa kehtivust. Liidu õigus põhineb nimelt põhieeldusel, et iga liikmesriik jagab kõikide teiste liikmesriikidega – ja ühtlasi tunnustab, et teised liikmesriigid jagavad ka temaga – teatud hulka ühiseid väärtusi, millel liit rajaneb, nagu on täpsustatud ELL artiklis 2. See eeldus tähendab ja põhjendab liikmesriikidevahelist vastastikust usaldust nende väärtuste tunnustamisel ja seega neid elluviiva liidu õiguse järgimisel (vt Euroopa Kohtu 19. märtsi 2019. aasta otsus Ibrahim jt, C-297/17, punkt 83). Liikmesriikide vastastikuse usalduse põhimõte on liidu õiguses põhjapaneva tähtsusega, kuna see võimaldab luua ja säilitada sisepiirideta ala. Vastastikuse usalduse põhimõtte kohaselt on iga liikmesriik kohustatud eelkõige vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala osas eeldama – välja arvatud juhul, kui esineb erandlikke asjaolusid –, et kõik ülejäänud liikmesriigid järgivad liidu õigust ja eriti liidu õiguses tunnustatud põhiõigusi (vt Euroopa Kohtu 19. märtsi 2019. aasta otsus Ibrahim jt, C-297/17, punkt 84; Euroopa Kohtu 19. märtsi 2019. aasta otsus, C-163/17, punkt 80).
- 14 Neljanda eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas teise liikmesriiki suundunud pikaajalise elaniku vastu saab tugineda sobiva elamispinna olemasolu tõendamata jätmisele, kui – nagu käesolevas asjas – teine liikmesriik ei ole kasutanud direktiivi 2003/109 artikli 15 lõike 4 teises lõigus ette nähtud pädevust ja suunamine sotsiaalkorterisse toimus vaid seetõttu, et seni kuni pikaajalisele elanikule ei ole riigisisese õiguse alusel väljastatud elamisluba (AufenthG § 38a), ei ole tal õigust taotleda sotsiaalkorterit ega lapsetoetust. Taotlust eraldada sotsiaalkorter ei takistaks pealegi riigisisese õiguse kohane elatusvahendite olemasolu nõue. AufenthG § 2 lõike 4 kohaselt ei nõuta elamisloa andmise üldtingimuste puhul sobiva elamispinna osas enam kui see, millest piisab eluaset otsiva isiku majutamiseks avalikest vahenditest rahastatavasse sotsiaalkorterisse.